

มิติวรรณกรรมจีนในอาเซียนจากรำลึกบ้านเกิด ถึงบรรเจิดอุดมการณ์และสานสร้างอัตลักษณ์ใหม่ Dimensions of Chinese Literature in ASEAN Countries: From Homeland Nostalgia to Remarkable Ideology and the Creation of New Identity

ไพรินทร์ ศรีสินทร / Pairin Srisinthon

Bachelor of Arts Program in Chinese, Walailak University

Nakhon Si Thammarat 80160, Thailand

Email: pairinxu@gmail.com

Abstract

This article focuses on the influence of Chinese literature on overseas Chinese literature in ASEAN countries by a comparative literature approach. The study found that the modern Chinese literary trend of realism has influenced overseas Chinese literature in ASEAN countries. The contents of overseas Chinese literature during the first period focused on combating colonialism and the feudal regime as well as on concepts of modern Chinese literature. These literary works were published in local Chinese newspapers. Overseas Chinese literature in ASEAN has continued to develop its own identity by interacting and fusing with the cultures of the countries where the writers live and attempting to seek acceptance from the societies and literary circles in each country.

Keywords: Overseas Chinese literature, Chinese literature, ASEAN

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลวรรณกรรมจีนที่มีต่อวรรณกรรมจีนโพ้นทะเลในอาเซียนโดยใช้กรอบวิจัยวรรณคดีเปรียบเทียบ จากการศึกษาพบว่าวรรณกรรมจีนโพ้นทะเลในประเทศแถบอาเซียนได้รับอิทธิพลจากวรรณกรรมจีนสมัยใหม่ โดยเฉพาะ

แนวการเขียนแบบสังนิยม เนื้อหาของวรรณกรรมจีนโพ้นทะเลในช่วงแรกมุ่งเน้นการต่อต้านลัทธิล่าอาณานิคมและระบอบศักดินาเช่นเดียวกับแนวคิดหลักของวรรณกรรมจีนสมัยใหม่ โดยมีพื้นที่เผยแพร่ในหนังสือพิมพ์จีนที่นักเขียนชาติพันธุ์จีนเหล่านั้นพำนักอยู่ จากนั้นวรรณกรรมจีนโพ้นทะเลแต่ละประเทศในอาเซียนได้มีพัฒนาการต่อเนื่องจนกระทั่งมีอัตลักษณ์เป็นของตนเอง ด้วยการมีปฏิสัมพันธ์และหลอมรวมกับวัฒนธรรมของประเทศที่นักเขียนเหล่านั้นอาศัยอยู่ ตลอดจนพยายามแสวงหาการยอมรับจากสังคมและวงการวรรณกรรมในแต่ละประเทศ

คำสำคัญ: วรรณกรรมจีนโพ้นทะเล วรรณกรรมจีน อาเซียน

บทนำ

บทความนี้จะใช้กรอบศึกษาวิจัยวรรณคดีเปรียบเทียบแนวข้ามชาติข้ามภาษาเพื่อศึกษามิติวรรณกรรมจีนในอาเซียน ระเบียบวิธีศึกษาวรรณกรรมคดีข้ามชาติในลักษณะความสัมพันธ์กันในเรื่องแหล่งที่มาและอิทธิพลที่มีต่อกัน คือรูปแบบการศึกษาวรรณคดีเปรียบเทียบรูปแบบหนึ่งของนักทฤษฎีวรรณกรรมชาวสเปนนามว่า คลอดิโอ กุลเลน (Claudio Guillen) “ความสัมพันธ์ของวรรณคดีในลักษณะที่สัมพันธ์กันในเรื่องที่มาและอิทธิพลหรือ “imply internationality” ปรากฏการณ์ของวรรณคดีลักษณะนี้คือ วรรณคดีต่างชาติต่างภาษาที่มีความสัมพันธ์กัน เพราะมีแหล่งกำเนิดมาจากวัฒนธรรมเดียวกัน หรือเป็นเพราะวรรณคดีเรื่องหนึ่งได้รับอิทธิพลจากวรรณคดีเรื่องอื่น หรือนักเขียนคนอื่นซึ่งต่างวัฒนธรรมหรือต่างชาติ วิธีการศึกษาจึงเป็นแนวประวัติศาสตร์หรือเป็นการศึกษาเชิงประวัติที่มาและอิทธิพล ปรากฏการณ์วรรณคดีในลักษณะที่เหมือนกันจึงเป็นเพราะอยู่ในวัฒนธรรมเดียวกันหรือมีที่มาหรือได้รับอิทธิพลเป็นปรากฏการณ์ทางประวัติศาสตร์ จึงใช้ระเบียบวิธีศึกษาในเชิงประวัติเป็นสำคัญ” (Boonkajorn, 2012: 51)

อาจกล่าวได้ว่า การศึกษาวรรณกรรมเปรียบเทียบแนวยังสัมพันธ์กับประเภทวรรณกรรมที่ได้รับความนิยมหรืออิทธิพลของวรรณกรรมประเภทนั้นในแต่ละยุคตามทฤษฎีวรรณกรรมของฮันส์ โรเบิร์ต เยาส์ ที่ศึกษาประเภทวรรณกรรม

ยุโรปในสมัยกลาง เขากล่าวว่า การกำหนดประเภทวรรณกรรมต้องพิจารณา
รูปแบบภายใน ซึ่งสัมพันธ์กับรูปแบบภายนอก รูปแบบภายในซึ่งเป็นตัวกำหนด
รูปแบบวรรณกรรม หมายถึง ลักษณะร่วมหรือเอกลักษณ์ (uniqueness) ของเนื้อหา
ซึ่งอาจพิจารณาได้จากแนวคิดที่ปรากฏในแต่ละเรื่อง การศึกษาวรรณกรรมในแนว
ประเภทวรรณกรรมต้องให้ความสำคัญกับเงื่อนไขของเวลาหรือประวัติศาสตร์ด้วย
เพราะประเภทของวรรณกรรมมีความสัมพันธ์กับยุคสมัย แต่ละยุคสมัยจะนิยม
ประเภทวรรณกรรมต่างๆ กันไป ในกรณีที่ประเภทวรรณกรรมหนึ่งได้รับความนิยม
ข้ามยุคสมัย เอกลักษณ์ของประเภทวรรณกรรมย่อมเปลี่ยนไปบ้างตามยุคสมัยที่
เปลี่ยนไป อย่างไรก็ตาม กติกาอันเป็นหลักยังคงดำรงอยู่ ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น
ไม่ถึงกับทำให้สูญเสียเอกลักษณ์ของประเภทวรรณกรรม หากการเปลี่ยนแปลง
ที่เกิดขึ้นเป็นอย่างมากก็จะกลายเป็นวรรณกรรมประเภทใหม่ขึ้นมา (Boonkajorn,
2010: 168-169)

รำลึกบ้านเกิด

การเผยแพร่วรรณกรรมจีนในอาเซียน

ด้วยเหตุที่ภูมิประเทศระหว่างประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และ
ประเทศจีนใกล้เคียงกัน การไปมาหาสู่ระหว่างประชากรของสองพื้นที่ตั้งแต่อดีต
จนถึงปัจจุบันจึงสะดวก การติดต่อกันทางด้านเศรษฐกิจด้วยการค้าสำเภา หรือการ
แลกเปลี่ยนเครื่องราชบรรณาการระหว่างประเทศจีนกับประเทศแถบอาเซียนใน
ยุคโบราณ การอพยพโยกย้ายของชาวจีนลงใต้หรือดินแดนแถบอาเซียนด้วยสาเหตุ
ของทุพภิกขภัยและภัยสงครามในช่วงต่อมา ทำให้เกิดการถ่ายทอดวัฒนธรรมต่างๆ
ของจีนในท้องถิ่นที่มีชาวจีนอพยพไปอาศัยอยู่ รวมถึงการเผยแพร่วรรณกรรมผ่าน
ช่องทางต่างๆ ทำให้วรรณกรรมจีนแพร่หลายในดินแดนอาเซียน การเผยแพร่
วรรณกรรมจีนยุคแรกๆ ในอาเซียนส่วนใหญ่เป็นไปด้วยความรำลึกบ้านเกิดเมือง
นอนที่จากมา

ก. การเผยแพร่ยุคแรก : ตัวไกลหากใจใกล้มาตุภูมิ

มิติการร่วมทางวัฒนธรรมระหว่างจีนกับอาเซียนปรากฏเด่นชัดในอิทธิพลการเผยแพร่วรรณกรรมจีนที่มีต่อเวียดนาม “สืบเนื่องจากในอดีตเวียดนามเคยเป็นส่วนหนึ่งของจีนมาก่อน (ช่วงปี 111 ก่อน ค.ศ. จนถึง ค.ศ. 939)” (Lin Mingxian, 2013: 103) เวียดนามจึงได้รับอิทธิพลจากปรัชญาขงจื๊อในด้านการแสวงความรู้ทางจริยธรรมและอักษรศาสตร์จากจีนอย่างลึกซึ้ง ร่องรอยการเผยแพร่และซึมซับอิทธิพลทั้งตัวอักษรจีนและขนบการประพันธ์สมัยโบราณของจีนจึงปรากฏชัดเจนในศตวรรษที่ 13 ก่อนที่เวียดนามจะมีตัวอักษรเป็นของตนเอง ได้ใช้ตัวอักษรจีนทั้งรูปและเสียงมาก่อน และอาศัยโครงสร้างอักษรจีนเป็นพื้นฐานในการประดิษฐ์อักษรใหม่ เวียดนามใช้รูปแบบกวีนิพนธ์แบบจีนที่เรียกว่า “กวีนิพนธ์แปดบาท” ซึ่งเป็นมาตรฐานการสอบเข้ารับราชการของจีนมานาน การเผยแพร่วรรณกรรมจีนในเวียดนามย้อนอดีตไปได้ถึงสมัยราชวงศ์ฉินและราชวงศ์ฮั่นของจีน ยุคนั้นวรรณกรรมคลาสสิกทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง อาทิ “คัมภีร์ร้อยกรอง” (ชือจิง) และ “ซางชู” ได้แพร่หลายสู่เวียดนามเป็นอันดับแรก ต่อมา “ร้อยกรองฉู่ฉือ” “พงศาวดารสามก๊ก” “ไซอิ๋ว” “ความฝันในหอแดง” “ผู้ยิ่งใหญ่แห่งเขาเหลียนซาน” ต่างทยอยเผยแพร่เข้าสู่เวียดนาม ด้วยเหตุที่นักเขียนเวียดนามในอดีตต่างใช้ตัวอักษรจีนและตัวอักษร “หนานจื่อ” ของเวียดนามในการสร้างสรรค์ผลงาน จึงทำให้ได้รับอิทธิพลจากวรรณกรรมจีนค่อนข้างมาก และวัฒนธรรมจีนได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของเวียดนามไปโดยปริยาย กล่าวได้ว่านักเขียนเวียดนามใช้อักษรจีนเป็นหลักในการประพันธ์ โดยเสริมด้วยการใช้อักษร “จื่อหนาน” ที่มีพื้นฐานของอักษรจีนในการเขียนงานประเภทต่าง ๆ “หันสู” กวีเอกชาวเวียดนามได้คิดค้นรูปแบบร้อยกรอง “หันลี” ด้วยการใช้อักษรจื่อหนานผสมกับฉันทลักษณ์ร้อยกรองของอักษรจีน (Xie Yongxin, 2014: 86-87) และกว่าที่เวียดนามจะตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส ทำให้รูปแบบวรรณกรรมเปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากอิทธิพลของการศึกษาแผนตะวันตกก็ล่วงเข้าสู่ศตวรรษที่ 19 แต่ถึงกระนั้นขนบวรรณกรรมแบบเก่าก็ยังได้รับการอนุรักษ์ไว้ควบคู่ไปกับพัฒนาการของรูปแบบการประพันธ์สมัยใหม่

ขณะที่ผู้อพยพชาวจีนเดินทางเข้ามาตั้งถิ่นฐานทางตอนใต้ของจีนกันมากขึ้น ทำให้วรรณกรรมพื้นบ้านทั้งเรื่องเล่าและนิยายพงศาวดารต่างๆ ได้รับการเผยแพร่เข้าสู่ประเทศแถบอาเซียนอย่างต่อเนื่อง และมีอิทธิพลต่อวงการวรรณกรรมของประเทศในอาเซียนเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ผู้อพยพชาวจีนรุ่นแรกส่วนใหญ่เป็นผู้ใช้แรงงานหรือชนชั้นล่างเดินทางมาจากมณฑลตอนใต้ของจีน เช่น กวางตุ้ง ฮกเกี้ยน ไหหลำ แต่ความสำนึกรักชาติบ้านเกิดและสำนึกในรากเหง้าวัฒนธรรมจีน ทำให้ฝึกฝนการศึกษาหาความรู้แม้จะอยู่ต่างแดน ชาวจีนอพยพเหล่านี้ได้ก่อตั้งโรงเรียนจีนและหนังสือพิมพ์จีน ทำให้สถาบันการศึกษาและการพิมพ์หนังสือเป็นช่องทางพิเศษที่เผยแพร่วรรณกรรมจีน การเผยแพร่วรรณกรรมจีนโบราณยุคแรกอยู่ในรูปแบบของร้อยกรองโบราณ นิยาย เรื่องเล่า เพลงพื้นบ้าน และบทความร้อยแก้ว การถ่ายทอดวรรณกรรมพื้นบ้านดังกล่าวทำโดยผ่านวิธีบอกเล่าของนักเล่าเรื่องตามตลาดหรือโรงมหรสพ ซึ่งเหมาะกับผู้ใช้แรงงานชาวจีนที่อ่านหนังสือไม่ออก ถ้าเป็นชาวจีนที่จัดอยู่ในกลุ่มชนชั้นสูงก็รวมกลุ่มจัดตั้งสมาคมวรรณกรรมหรือวัฒนธรรม เพื่อถ่ายทอดความรู้ด้านวรรณกรรมต่อกัน

การเผยแพร่วรรณกรรมจีนอีกรูปแบบคือ การเผยแพร่ผ่านสมาคมสาธารณกุศล การจัดตั้งโรงเรียน มูลนิธิ หรือวัดศาลเจ้า มักมีการแกะสลักหินบอกเล่าเรื่องราวต่างๆ เป็นที่ระลึกโดยใช้รูปแบบร้อยแก้วโบราณของจีน ส่วนใหญ่พบมากในกลุ่มชาติพันธุ์จีนในมาเลเซีย การเผยแพร่วรรณกรรมจีนในรูปแบบพิเศษอีกประเภทหนึ่งคือ การเผยแพร่ผ่านชาวมาเลย์เชื้อสายจีนที่เรียกกันว่า “กลุ่มปาปา” หมายถึงกลุ่มคนที่เป็นลูกหลานของชายจีนที่แต่งงานกับสาวมาเลย์ หรือไม่ก็ลูกหลานของคนกลุ่มนี้ที่แต่งงานกัน (Jin Jin, 2010: 76) ชาวมาเลย์เชื้อสายจีนดังกล่าวมีความรู้ทั้งภาษาจีน มลายู และภาษาอังกฤษ พวกเขายังอนุรักษ์วิถีชีวิตและขนบธรรมเนียมประเพณีแบบจีนไว้เหนียวแน่นแม้จะอยู่ต่างถิ่น แต่ขณะเดียวกันก็ต้องเผชิญกับความต่างและการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตท้องถิ่นของมาเลเซีย ทำให้กลุ่มคนเหล่านี้จึงพยายามแสวงหา อัตลักษณ์ตนเองและตำแหน่งแห่งที่ของตนในสังคม ทำให้วรรณกรรมจีนที่แพร่หลายในกลุ่มคนเหล่านี้มีความหลากหลาย ในตอนต้นวรรณกรรมจีนที่แพร่หลายมักอยู่ในกลุ่มวรรณกรรมมุขปาฐะประเภทร้อยกรองที่

แปลแล้ว ต่อมา มีการแปลวรรณกรรมจีนประเภทพงศาวดาร วรรณกรรมแนวสืบสวน สอบสวน วรรณกรรมแนวลี้ลับ วรรณกรรมกำลังภายใน และวรรณกรรมโรแมนติก มากขึ้นและจัดพิมพ์เป็นรูปเล่ม ส่วนใหญ่วรรณกรรมจีนที่เผยแพร่อยู่ในกลุ่มชาว มาเลเซียเชื้อสายจีนรุ่นใหม่นี้มักเป็นประเภทวรรณกรรมพงศาวดาร เพื่อสนองตอบ ความต้องการรู้จักประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมจีนผ่านวรรณกรรมของชาว จีนโพ้นทะเล ขณะทำงานเขียนแบบเรียงมัยก็ได้รับความนิยม เนื่องจากมีเนื้อเรื่อง ประเภทการสร้างเนื้อสร้างตัวทางธุรกิจด้วยความยากลำบากหรือแสวงหาความ ก้าวหน้าในชีวิตของตัวละครเอก ซึ่งสอดคล้องกับชีวิตจริงของชาวมาเลเซียเชื้อสายจีน วรรณกรรมจีนโบราณเหล่านี้ยังเป็นพื้นฐานของกำเนิดวรรณกรรมจีนโพ้นทะเล ในมาเลเซียและสิงคโปร์ในเวลาต่อมา

เราจึงพบว่าชาวจีนรุ่นแรกๆ ที่อพยพลงใต้เพื่อแสวงหาช่องทางทำมา หากินที่ดีกว่า และมาตั้งรกรากอยู่ในดินแดนแถบอาเซียชนต่างไม่ลืมตัวตน และ ถือเป็นชนกลุ่มน้อยหรือบุคคลชายขอบในสังคม จึงได้พยายามแสวงหาอัตลักษณ์ ตั้งเดิมของตนเอง การได้อ่านหรือรับรู้วรรณกรรมจีนผ่านช่องทางเผยแพร่ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการบอกเล่าหรือลายลักษณ์อักษรเป็นลักษณะร่วมประการหนึ่งของชาว จีนโพ้นทะเลที่บ่งบอกถึงการถวิลหามาตุภูมิ

ข. วรรณกรรมแปล : สะพานสื่ออุดมการณ์และวรรณศิลป์ข้าม แผ่นดิน

การแปลมีความสำคัญต่อการเผยแพร่วรรณกรรมจีนในอาเซียนอย่างมาก โดยเฉพาะการส่งต่ออิทธิพลของรูปแบบวรรณกรรม เนื้อเรื่อง แนวคิด หรือ องค์ประกอบของวรรณกรรมสู่ดินแดนอาเซียน รวมถึงการเผยแพร่อุดมการณ์ ทางการเมือง การแปลวรรณกรรมจีนยังทำให้วรรณกรรมในชาติเอเชียอาคเนย์ พัฒนาไปอย่างต่อเนื่อง และช่วยให้ชาวจีนรุ่นหลังในแผ่นดินเอเชียอาคเนย์ได้ค้นพบ รากเหง้าและอัตลักษณ์ของตนเองผ่านวรรณกรรมแปลด้วย

การแปลวรรณกรรมจีนยุคเริ่มต้นนั้นส่วนใหญ่คือ การแปลวรรณกรรมจีน โบราณหรือพงศาวดารต่างๆ เรื่องเล่า นิทานพื้นบ้าน ร้อยกรองโบราณ โดยเฉพาะ พงศาวดาร “สามก๊ก” เป็นวรรณกรรมจีนโบราณที่แพร่หลายทั่วไปในประเทศ

แถบอาเซียน ปรากฏการณ์ “สามก๊ก” ในไทยเริ่มขึ้นเมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกฯ ได้รับสั่งให้แปลพงศาวดารสามก๊กภาษาจีนเป็นภาษาไทย เจ้าพระยาพระคลัง (หน) จึงได้อำนาจการแปลพงศาวดารดังกล่าวเป็นภาษาไทย โดยมีคณะแปลที่ประกอบไปด้วยชาวจีนที่รู้ภาษาไทยและขุนนางไทยในเบื้องต้นให้ชาวจีนถอดความออกเป็นภาษาไทยด้วยวาจาแล้วจึงให้คนไทยบันทึกไว้ ด้วยเหตุที่ชาวจีนเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นชาวจีนที่อพยพมาจากทางใต้ของจีนแถบมณฑลฮกเกี้ยนหรือกวางตุ้ง ทำให้ภาษาที่ถอดเสียงออกมาเป็นสำเนียงภาษาถิ่น โดยเฉพาะชื่อตัวละครและชื่อสถานที่ต่างๆ ในพงศาวดารสามก๊กกล่าวกันว่าสามก๊กสำนวนไทยแปลด้วยสำเนียงภาษาจีนฮกเกี้ยนมากที่สุด หากเทียบเป็นภาษาจีนแมนดารินแล้ว ชื่อตัวละครและสถานที่ดังกล่าวจึงผิดเพี้ยนไปมาก ในยุคนั้นราชสำนักไทยต้องการศึกษายุทธวิธีในการรบจากวรรณกรรมจีนโบราณเรื่องนี้ จึงได้มีการแปลวรรณกรรมจีนดังกล่าวออกมาเป็นภาษาไทย (Zhang Changhong, 2008: 20-23) นักวิชาการไทยที่ศึกษาวิจัยเปรียบเทียบวรรณกรรมจีนกับวรรณกรรมไทย ได้ทำวิจัยเกี่ยวกับอิทธิพลของ “สามก๊ก” ไว้เป็นจำนวนมากที่สุด เนื่องจาก “สามก๊ก” เป็นวรรณกรรมจีนโบราณที่มีอิทธิพลมากที่สุดในไทย และต่อเนื่องยาวนานจนถึงปัจจุบัน อีกทั้งได้รับการยกย่องให้เป็นวรรณกรรมความเรียงชั้นยอดจากวรรณคดีสโมสรสมัยรัชกาลที่ 6 กล่าวกันว่าเนื้อเรื่องบางตอนในวรรณคดีเรื่อง “พระอภัยมณี” ของสุนทรภู่โดยเฉพาะฉากรบกันกลางทะเลได้รับอิทธิพลมาจากเนื้อเรื่องบางตอนใน “สามก๊ก” นอกจากนั้นเนื้อเรื่องและตัวละครของพงศาวดารจีนเรื่องนี้ยังปรากฏในงานจิตรกรรมฝาผนังในวัดวาอารามบางแห่งของไทย และการนำเรื่องราวบางตอนไปแสดงอุปรากรจีนในไทย หลังจาก “พงศาวดารสามก๊ก” แปลเป็นภาษาไทย วรรณกรรมจีนโบราณเรื่องอื่นก็มีการแปลเป็นภาษาไทยออกมาอย่างต่อเนื่อง

การแปลวรรณกรรมจีนในอินโดนีเซียได้รับความนิยมมากราวหลังศตวรรษที่ 19 ชาวจีนในอินโดนีเซียได้แปลวรรณกรรมจีนประเภทพงศาวดาร เช่น พงศาวดารราชวงศ์โจวตะวันตก สามก๊ก ซีเหรินกั๊ยปราบตะวันตก วรรณกรรมจีนโบราณ เช่น ผู้ยิ่งใหญ่เหลียงซาน ไช้อี๋ยุคหลัง นางพญางูขาว นิยายกำลังภายใน

เช่น จอมยุทธ์มีดบิน นางพญาชุดแดง เผาวัดเส้าหลิน ตลอดจนนิยายพาฝันเป็นภาษาชาวและมลายูออกตีพิมพ์ตามหน้าหนังสือพิมพ์จีนในอินโดนีเซีย มีผู้เคยประมาณการไว้ว่าราวศตวรรษที่ 19 ทศวรรษที่ 70 ถึง ศตวรรษที่ 20 ทศวรรษที่ 60 ในอินโดนีเซียมีการแปลวรรณกรรมจีนร่วม 759 เรื่อง นับว่าวรรณกรรมจีนที่เผยแพร่ในอินโดนีเซียมีจำนวนมากและหลากหลาย โดยเฉพาะพงศาวดารสามก๊ก เหลียว จายจื้ออี้ เหลียงซานโปกั๋งจูอิงไถ และนิยายกำลังภายใน วรรณกรรมแปลเหล่านี้ไม่เพียงแต่เป็นที่นิยมของนักอ่านอินโดนีเซียยังมีส่วนผลักดันให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างวัฒนธรรมจีนกับอินโดนีเซียด้วย

ช่วงที่วรรณกรรมจีนโพ้นทะเลในมาเลเซียเสื่อมความนิยมลงในช่วงนั้น การแปลวรรณกรรมจีนกลับเฟื่องฟูขึ้น สำนักพิมพ์ หนังสือพิมพ์ หรือองค์กรต่างๆ ต่างออกสิ่งพิมพ์จีน-มลายูสองภาษา เพื่อให้ชาวมาเลย์ได้เรียนรู้ภาษาจีนผ่านงานเขียนและตีพิมพ์งานแปลวรรณกรรมที่มีชื่อเสียงของจีนและวรรณกรรมจีนโพ้นทะเล ซึ่งการแปลงานเขียนเหล่านี้ได้รับการสนับสนุนจากทางการมาเลเซีย จนกระทั่งมีการจัดตั้ง “คณะกรรมการการแปลหลายเชื้อชาติ” ที่ประกอบด้วยกรรมการซึ่งเป็นนักเขียนเชื้อสายจีน มาเลเซีย และอินโดนีเซีย องค์กรนี้มีบทบาทสำคัญช่วยเชื่อมสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมแต่ละชนชาติและคลายความขัดแย้งทางวัฒนธรรมระหว่างชนชาติ โดยเฉพาะอดีตที่มีต่อวรรณกรรมจีนโพ้นทะเลของมาเลย์ ทำให้วรรณกรรมจีนโพ้นทะเลของมาเลย์มีพื้นที่ในวรรณกรรมกระแสหลักของประเทศและเป็นสะพานให้ชาวมาเลย์เชื้อสายจีนรุ่นใหม่ได้ศึกษาภาษาจีนผ่านวรรณกรรม และเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมจีนกับวรรณกรรมจีนโพ้นทะเลด้วย จากนั้นปลายทศวรรษที่ 1980 รัฐบาลมาเลเซียได้ปรับปรุงนโยบายสอนภาษาจีนในประเทศ ทำให้ลูกหลานชาวจีนในมาเลเซียมีโอกาสศึกษาภาษาจีนและเรียนรู้วรรณกรรมจีนผ่านระบบการศึกษามากขึ้น

ขณะที่ชาวฟิลิปปินส์เชื้อสายจีนเลือกแปลบทกวีจีนโบราณเป็นภาษาจีนสมัยใหม่ เพื่อให้ชาวจีนรุ่นที่สองเป็นต้นไปเข้าใจความหมายบทกวีโบราณ หรือไม่ก็แปลเป็นภาษาอังกฤษเพื่อให้ชาวฟิลิปปินส์เข้าใจ บทกวีจีนประเภทรักชาติบ้านเกิดเมืองนอนเหล่านี้ล้วนสอดคล้องกับสถานการณ์ของประเทศฟิลิปปินส์ที่ประสบ

ภัยพิบัติจากลัทธิจักรวรรดินิยม จึงเห็นได้ว่าชาวฟิลิปปินส์เชื้อสายจีนที่มาตั้งหลักปักฐานในดินแดนใหม่ ประสบภัยคุกคามจากตะวันตกและภัยสงครามทำให้ต้องการอำนาจงานเขียนประเภทปลุกใจให้สำนึกรักชาติ ปกป้องบ้านเกิด และเสียสละตนเพื่อชาติ แม้เมื่อสงครามสงบลง บทกวีจีนโบราณดังกล่าวก็ยังมีพัฒนาการต่อเนื่องและเป็นที่นิยมในหมู่ชาวฟิลิปปินส์เชื้อสายจีนและชาวจีนที่อาศัยในประเทศอื่นๆ

การแปลวรรณกรรมจีนสมัยใหม่ในไทยได้ทำให้เกิดปรากฏการณ์ “หลู่ชวี่น” ในไทย ซึ่งอยู่ในช่วงสงครามโลกที่สอง เมื่ออุดมการณ์ประชาธิปไตยและอุดมการณ์สังคมนิยมขัดแย้งกันอย่างรุนแรงจนโลกแบ่งเป็นสองขั้ว อิทธิพลของงานประพันธ์หลู่ชวี่นแพร่หลายอยู่ในวงปัญญาชนหัวก้าวหน้าและนักศึกษาไทย ในขณะนั้นมีการแปลเรื่องสั้น นวนิยาย และบทความปกิณกคดีของนักประพันธ์เรื่องชื่อผู้นี้ของจีนออกมาจำนวนมาก (Zhang Changhong, 2008: 22) ขณะที่การแปลนิยายกำลังภายในได้รับความนิยมช่วงทศวรรษที่ 1980 ซึ่งอิทธิพลของภาพยนตร์กำลังภายในจากไต้หวันและฮ่องกงแพร่หลายเข้าสู่อาเซียน สาเหตุที่นิยายกำลังภายในได้รับความนิยมนั้น เนื่องจากโครงเรื่องที่แตกต่างไปจากนิยายทั่วไป โดยเฉพาะตัวละครเอกที่มี “กำลังภายใน” แปลกพิสดาร น่าตื่นตาตื่นใจ สนองความต้องการเป็น “ฮีโร่” ในจินตนาการผู้อ่าน นิยายส่วนใหญ่อิงเนื้อหาในประวัติศาสตร์จีน ทำให้ได้เรียนรู้ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมจีนไปด้วย

บรรเจิดอุดมการณ์

สายสัมพันธ์วรรณกรรมจีนกับวรรณกรรมจีนโพ้นทะเลในอาเซียน

นักวิชาการจีนหลายท่านให้นิยามวรรณกรรมจีนโพ้นทะเลไว้คล้ายคลึงกัน เช่น เงินเสียนเม่า กล่าวว่า งานเขียนที่ใช้ภาษาจีนเป็นเครื่องมือในการสร้างผลงานนอกประเทศหรือเขตแดนประเทศจีนล้วนแต่เรียกว่า “วรรณกรรมจีนโพ้นทะเล” (Rao Pengzi, 1999: 24) หวางจิ้นหมิน ให้ความหมายวรรณกรรมประเภทนี้ว่า “วรรณกรรมที่แสดงถึงวิถีชีวิตและจิตใจของชาวจีนที่กระจายอยู่ทั่วโลก ยกเว้นจีนแผ่นดินใหญ่ ฮ่องกง ไต้หวัน และมาเก๊า รวมถึงวรรณกรรมจีนในเอเชียอาคเนย์

สหรัฐ ยุโรป ออสเตรเลีย และแอฟริกา” (Fan Yatun, 1994: 35) กล่าวโดยสรุป
วรรณกรรมจีนโพ้นทะเล หมายถึง งานเขียนภาษาจีนโดยนักเขียนชาวจีนนอก
เขตแดนประเทศจีนซึ่งกระจายอยู่ในพื้นที่ต่างๆ ทั่วโลก ในวงวิชาการทั้งจีนและ
ต่างประเทศยังมีแนวคิดที่ไม่ตรงกันเกี่ยวกับวรรณกรรมจีนโพ้นทะเล นักวิชาการ
บางคนเห็นว่าวรรณกรรมจีนโพ้นทะเลเป็นส่วนหนึ่งของวรรณกรรมจีนสมัยใหม่
บางคนก็เห็นว่าวรรณกรรมจีนโพ้นทะเลเป็นส่วนหนึ่งของวรรณกรรมประเทศที่
นักเขียนอาศัยอยู่ แต่เท่าที่ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารภาษาจีนแล้วพบว่า ในประวัติ
วรรณกรรมจีนไม่ได้รวมวรรณกรรมจีนโพ้นทะเลไว้เป็นส่วนหนึ่งหรือสาขาหนึ่ง
ในวรรณกรรมจีน หากถือเป็นวรรณกรรมอีกประเภทหนึ่งและแยกศึกษาวิจัย
ต่างหาก ขณะเดียวกันในแต่ละประเทศที่วรรณกรรมประเภทนี้ปรากฏ ก็ดูเหมือน
ว่าจะอยู่ในสภาพ “ชายขอบ” ที่ถูกหลงลืม เพราะไม่ใช่วรรณกรรมกระแสหลัก
คนให้ความสนใจน้อย บางคนไม่เคยสัมผัสและไม่รู้ตัวว่ามีวรรณกรรมประเภทนี้
อยู่ในประเทศตนเอง ทว่าสิ่งที่ปฏิเสธไม่ได้คือ วรรณกรรมจีนโพ้นทะเลแถบอาเซียน
คือ “ผี” ที่แตกกอออกมาจากวรรณกรรมจีน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรับอิทธิพลจาก
วรรณกรรมจีนสมัยใหม่หรือวรรณกรรมสมัยปฏิวัติสีฟงชงก้า อิทธิพลและร่องรอย
ของแนวคิดวรรณกรรมสีฟงชงก้าของจีนปรากฏเด่นชัดในวรรณกรรมจีนโพ้นทะเล
ของประเทศต่างๆ ในอาเซียน

Zhao Ping (2010) เห็นว่า วรรณกรรมจีนในไทยเริ่มเผยแพร่จากผู้อพยพ
ชาวจีนที่เดินทางมาลงหลักปักฐานในไทยด้วยเหตุผลทั้งด้านการเมืองและเศรษฐกิจ
ประมาณทศวรรษที่ 1920-1930 และพัฒนามาเป็นวรรณกรรมจีนโพ้นทะเลราว
ทศวรรษที่ 1940-1950 ในยุคแรกวรรณกรรมจีนโพ้นทะเลในไทยยังอยู่ในภาวะที่
แยกไม่ขาดจากวรรณกรรมจีนสมัยใหม่ ส่วนใหญ่มักสะท้อนแนวคิดหรืออุดมการณ์
ไปในทางเดียวกับนักเขียนแผ่นดินใหญ่ โดยมีพื้นที่เผยแพร่ส่วนใหญ่ในหน้า
หนังสือพิมพ์จีน นวนิยายของสวีตี่ซาน เรื่อง “ชะตาวิหค” นิยายเรื่อง “อ่องเจ้าเหียน”
ของหงเซิน เป็นวรรณกรรมจีนสมัยใหม่เรื่องแรกๆ ที่ปรากฏในไทย ด้วยเหตุที่
นักเขียนวรรณกรรมจีนโพ้นทะเลในยุคแรกคือ ชาวจีนที่เดินทางมาจากจีน
แผ่นดินใหญ่หรือไม่ก็ป็นชาติพันธุ์จีนที่มีโอกาสกลับไปศึกษาต่อที่ประเทศจีน ทำให้

มีความผูกพันกับบ้านเกิดเมืองนอน กอปรกับหนังสือพิมพ์จีนในไทยยุคแรกก่อตั้งโดยนักปฏิวัติชื่อดังของจีน เช่น คังโห้วเหว่ย เหลียงฉีเซา ชุนยัตเซิน ทำให้วรรณกรรมจีนสมัยใหม่หลายเรื่องได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ในหนังสือพิมพ์เหล่านี้ อีกทั้งนักเขียนชาติพันธุ์จีนยุคแรกมักเป็นนักเรียนไทยเชื้อสายจีนที่ไปเรียนต่อ ณ จีนแผ่นดินใหญ่กับผู้อพยพรุ่นใหม่ที่มีการศึกษา จึงได้รับอิทธิพลแนวคิดวรรณกรรมศัพท์ภาษาจากจีนอย่างเข้มข้น กลุ่มนักเขียนเหล่านี้ยังได้เลียนแบบวงจรวรรณกรรมจีนสมัยใหม่รวมตัวกันจัดตั้งเป็นชมรมหรือสมาคม เพื่อร่วมกันสร้างสรรค์ผลงานที่เป็นเอกลักษณ์ของตน ส่วนใหญ่ยึดแนวการเขียนวรรณกรรมแบบสังคมนิยมของจีน กล่าวได้ว่าบรรดานักเขียนชาติพันธุ์จีนในไทยต่างร่วมขบวนการต่อต้านการรุกรานของญี่ปุ่นอย่างคึกคัก โดยเฉพาะการจัดกิจกรรม “ไว้อาลัยต่อการจากไปของหลู่ชวี่น” ในกรุงเทพฯ ปี 1936 เป็นสิ่งยืนยันแน่ชัดว่านักเขียนรุ่นแรกเหล่านี้ยึดจิตวิญญาณของหลู่ชวี่นในการใช้ปลายปากกาเป็นอาวุธต่อต้านสงครามกับญี่ปุ่น รูปแบบวรรณกรรมต่อต้านสงครามยุคนี้ในไทยที่ประสบผลสำเร็จสูงสุด ได้แก่ บทกวีประเภทกลอนเปล่า เนื่องจากผู้ประพันธ์บทกวีส่วนใหญ่ในช่วงวัยรุ่นหรือวัยกลางคนได้รับการศึกษาด้านวรรณกรรมจากจีน และแนวคิดวรรณกรรมศัพท์ภาษาที่ใช้ภาษาสมัยใหม่ในงานเขียน ทำให้บทกวีแฝงท่วงทำนองความงามแบบกวีจีนโบราณ และมีพลังอีกแบบสมัยใหม่ หลังจากที่ญี่ปุ่นขอไทยเป็นทางผ่านเพื่อเดินทางไปโจมตีพม่าและถือโอกาสปราบปรามชาติพันธุ์จีนในไทยที่ต่อต้านญี่ปุ่น รัฐบาลไทยก็สั่งปิดโรงเรียนจีนและหนังสือพิมพ์จีน ทำให้นักเขียนเหล่านี้ต่างพากันลี้ภัยไปพม่าหรือเวียดนาม หรือไม่ก็เข้าร่วมขบวนการใต้ดินต่อต้านญี่ปุ่น ทำให้วงการวรรณกรรมจีนโพ้นทะเลในไทยซบเซาไปพักหนึ่ง

ราวทศวรรษที่ 1980-1990 วรรณกรรมจีนโพ้นทะเลในมาเลเซียเริ่มก่อตัวขึ้นจากอิทธิพลของการเคลื่อนไหววรรณกรรมสมัยใหม่ศัพท์ภาษาของจีน แนวคิดของการปฏิรูปวรรณกรรมกระแสใหม่ของจีนเผยแพร่ผ่านสมาคมชาวจีนในมาเลเซีย เพราะสังคมชาวจีนในมาเลย์และประเทศจีนขณะนั้นประสบปัญหาาร่วมกัน คือ ลัทธิล่าอาณานิคมและระบอบศักดินา รวมถึงความหวงไยบ้านเกิดเมืองนอน จึงต่างมุ่งแสวงหาทางออกผ่านวรรณกรรม

Rao Pengzi ได้สรุปลักษณะพิเศษของอิทธิพลวรรณกรรมจีนที่มีต่อวรรณกรรมจีนโพ้นทะเลในมาเลเซียไว้ว่า ประการแรก หนังสือพิมพ์จีนในมาเลเซียเป็นพื้นที่สำคัญในการเผยแพร่ผลงานของนักเขียนชื่อดังของจีน เป็นแรงบันดาลใจให้นักเขียนชาวจีนโพ้นทะเลพากันผลิตผลงานที่ลอกเลียนแบบแนวการเขียนวรรณกรรมจีนสมัยใหม่ลงตีพิมพ์อย่างสม่ำเสมอ ประการที่สอง บ่มเพาะนักเขียนรุ่นใหม่ แม้ว่าในช่วงแรกกลุ่มนักเขียนจีนในมาเลเซียส่วนใหญ่คือ ผู้อพยพชาวจีนจึงมุ่งนำเสนอปัญหาของแผ่นดินใหญ่เป็นหลัก แต่การเคลื่อนไหวในวงการวรรณกรรมของนักเขียนกลุ่มแรกนี้เป็นแรงผลักดันให้เกิดคลื่นนักเขียนจีนรุ่นใหม่ในมาเลเซียในเวลาต่อมา ประการที่สาม รูปแบบการเขียนต่างๆ ที่พัฒนาไปอย่างสมบูรณ์แบบไม่ว่าจะเป็นร้อยกรอง ร้อยแก้ว นิยาย ละครพูด ประการที่สี่ การรับทฤษฎีวรรณกรรมจากจีน โดยเฉพาะทฤษฎีสัจนิยมที่มีประวัติความเป็นมายาวนานกลายเป็นกระแสหลักของงานเขียนวรรณกรรมจีนโพ้นทะเลที่ประยุกต์ให้เข้ากับสภาพการณ์จริงในท้องถิ่น ทำให้วรรณกรรมจีนโพ้นทะเลในมาเลเซียมีลักษณะเฉพาะตัวที่สะท้อนสภาพสังคมและชีวิตในถิ่นที่พำนักขณะนั้น ประการที่ห้า การรวมผลงานวรรณกรรมตีพิมพ์ออกจำหน่ายในช่วงต้นปี 1936 วรรณกรรมจีนโพ้นทะเลในมาเลเซียได้จัดพิมพ์นวนิยาย 4 เรื่อง และร้อยแก้วอีกหนึ่งเรื่อง แม้จะมีจำนวนน้อยแต่ก็แสดงให้เห็นความก้าวหน้าของวงการวรรณกรรมประเภทนี้ และกล่าวได้ว่าเป็นช่วงที่วรรณกรรมจีนโพ้นทะเลในมาเลเซียพัฒนาไปอย่างพร้อมสมบูรณ์แบบ (Rao Pengzi, 1999: 167-168)

นอกจากการได้รับอิทธิพลด้านท่วงทำนองการเขียน องค์ประกอบ แนวคิด ตลอดจนขนบทางวรรณศิลป์จากวรรณกรรมจีนแผ่นดินใหญ่แล้ว วรรณกรรมในฮ่องกงและไต้หวันก็เข้ามามีบทบาทมากขึ้นในวงการวรรณกรรมของมาเลเซียและสิงคโปร์ในช่วงทศวรรษที่ 1950-1970 ส่วนใหญ่นิยายพาฝันและนิยายกำลังภายในจากไต้หวันและฮ่องกงได้รับความนิยมสูงแถบภูมิภาคอาเซียนในช่วงเวลาดังกล่าว นอกจากนิยายทั้งสองประเภทที่แพร่หลายในมาเลเซียแล้ว วงการวรรณกรรมสิงคโปร์ยังได้รับแรงสนับสนุนจากวงการวรรณกรรมฮ่องกงในช่วงนี้ด้วย กล่าวคือด้วยเหตุผลทางการเมืองในทศวรรษที่ 1950-1960 ทำให้ทางการสิงคโปร์ห้าม

นำเข้าหนังสือจากจีนแผ่นดินใหญ่ แต่ฮ่องกงกลับส่งหนังสือประเภทวรรณกรรมจีนโบราณและวรรณกรรมจีนสมัยใหม่จำนวนมากมาให้สิงคโปร์ ทำให้ชาวจีนโพ้นทะเลในสิงคโปร์ได้รับอาณิสต์จากความช่วยเหลือนี้ อีกทั้งหนังสือพิมพ์และนิตยสารจีนในฮ่องกงยังเปิดพื้นที่ให้ชาวจีนโพ้นทะเลในมาเลเซียและสิงคโปร์ตีพิมพ์งานเขียนเปิดทางให้นักเขียนชาวจีนโพ้นทะเลรุ่นใหม่ได้ฝึกปรือฝีมือการเขียน รวมถึงการที่สำนักพิมพ์ในฮ่องกงช่วยพิมพ์รวมเล่มงานเขียนของนักเขียนเหล่านี้่ออกจำหน่าย (Shi Jianping, 2011: 15)

Zhou Ning (2001) ระบุว่า หลังจากที่สิงคโปร์แยกตัวเป็นอิสระจากมาเลเซียในปี 1965 วรรณกรรมจีนโพ้นทะเลในสองประเทศนี้ได้แยกกันเติบโตอย่างเป็นเอกเทศ แต่ปัญหาที่ประสพร่วมกันคือ ทำอย่างไรจึงจะให้ประชาชนท้องถิ่นของสองประเทศยอมรับวรรณกรรมจีนโพ้นทะเลที่แตกต่างออกจากวรรณกรรมจีนแผ่นดินใหญ่ ขณะนั้นความสัมพันธ์ทางการทูตของสองประเทศกับจีนยังถูกตัดขาดบุคคลที่เกี่ยวข้องในวงการวรรณกรรมจีนโพ้นทะเลจึงต้องคำนึงถึงสถานภาพของวรรณกรรมประเภทนี้ แม้ว่าสายสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมจีนโพ้นทะเลกับวรรณกรรมจีนสมัยใหม่ย่อมเชื่อมโยงกันแนบแน่น แต่ความจำเป็นทางการเมืองทำให้วรรณกรรมจีนโพ้นทะเลต้องพิสูจน์ว่าเป็นวรรณกรรมประเภทหนึ่งในประเทศที่นักเขียนอาศัยอยู่ ซึ่งจุดนี้วรรณกรรมจีนโพ้นทะเลในสิงคโปร์ทำได้เร็วกว่า ไม่นานก็ได้รับการยอมรับจากชาวสิงคโปร์ว่าเป็นงานเขียนของประชาชนประเทศตนเอง ไม่ใช่ “วรรณกรรมของผู้อพยพ” ขณะที่ช่วงนี้วรรณกรรมจีนโพ้นทะเลในมาเลเซียได้ถกเถียงเรื่องเอกลักษณ์ของวรรณกรรมชนิดนี้ โดยพยายามแยกวรรณกรรมจีนโพ้นทะเลจากวรรณกรรมจีนแผ่นดินใหญ่ให้ชัดเจน อย่างไรก็ตามนักวิชาการด้านวรรณกรรมหลายคนเห็นว่า พลังของวรรณกรรมจีนที่ส่งอิทธิพลต่อวรรณกรรมจีนโพ้นทะเลในมาเลเซียและสิงคโปร์มากจนไม่สามารถตัดขาดได้ ความเชื่อมโยงระหว่างวรรณกรรมจีนกับวรรณกรรมจีนโพ้นทะเลยังปรากฏให้เห็นในรูปแบบของการแสดงอุปรากรจีน การศึกษาวิจัยวรรณกรรมจีนโบราณและวรรณกรรมจีนร่วมสมัยเพื่อเข้าใจพัฒนาการของวรรณกรรมจีน อย่างไรก็ตามวิถีกระแสนิพนธ์ของวรรณกรรมจีนโพ้นทะเลในสิงคโปร์แผ่วเบาหลังทศวรรษที่ 1980 เมื่อนโยบายของ

ประเทศกำหนดให้ภาษาจีนเป็นภาษาที่สอง ขณะที่ปลายทศวรรษที่ 1960-1970 วรรณกรรมจีนโพ้นทะเลในมาเลเซียยังถูกมองว่าเป็น “วรรณกรรมผู้อพยพ” ไม่ใช่วรรณกรรมกระแสหลัก รัฐบาลส่งเสริมให้นักเขียนใช้ภาษามลายูในการสร้างสรรค์ผลงานแทน และนักเขียนจีนอพยพไปอยู่สิงคโปร์จำนวนมากหลังจากสิงคโปร์แยกตัวเป็นเอกราช เป็นเหตุให้วรรณกรรมจีนโพ้นทะเลซบเซาไปพักหนึ่ง (Zhou Ning, 2001: 119-120)

ขณะที่วรรณกรรมจีนโพ้นทะเลในมาเลเซียและสิงคโปร์มีพัฒนาการร่วมกันในช่วงแรก แต่เมื่อสิงคโปร์เป็นเอกราชแล้ว วรรณกรรมจีนโพ้นทะเลในสิงคโปร์ก็แยกตัวออกมาจากมาเลเซียและพัฒนาไปตามแนวทางของตน วรรณกรรมจีนโพ้นทะเลในอินโดนีเซียกลับเริ่มต้นจากวรรณกรรมภาษามลายูของชาวจีนโพ้นทะเลในอินโดนีเซีย ชาตินัซดินในอินโดนีเซียติดต่อสื่อสารกันด้วยภาษามลายู เรียกกันว่า ภาษา Malayu Rendah หรือ Malayu Pasar บ้างก็เรียกว่า ภาษา Malayu Betawi มีลักษณะโดดเด่นคือ เจือปนด้วยภาษาจีนฮกเกี้ยนค่อนข้างมาก (Jin Jin, 2010: 75) นอกจากนี้ใช้ภาษามลายูแปลวรรณกรรมจีนโบราณแล้ว ชาตินัซดินในอินโดนีเซียได้ทดลองเขียนงานประพันธ์เป็นภาษามลายู วรรณกรรมประเภทนี้ประกอบไปด้วยภาษาพูดมลายูและภาษาจีนฮกเกี้ยน สะท้อนสภาพสังคมชาวจีนในอินโดนีเซียในยุคอาณานิคม ต่อมาเมื่อรัฐบาลอินโดนีเซียมีนโยบายให้ใช้ภาษาอินโดเป็นภาษาทางการเพียงภาษาเดียว ตอนต้นศตวรรษที่ 20 ทำให้งานเขียนภาษามลายูของนักเขียนชาตินัซดินกลุ่มนี้เลือนหายไป แต่นักวิชาการวรรณกรรมในอินโดนีเซียเชื่อกันว่า วรรณกรรมภาษามลายูของชาตินัซดินมีอิทธิพลต่อวรรณกรรมภาษาจีนในอินโดนีเซียยุคต่อมา รวมถึงการใช้ภาษาจีนฮกเกี้ยนหลายคำในภาษาอินโดนีเซียก็ได้รับอิทธิพลจากวรรณกรรมภาษามลายูของชาตินัซดินดังกล่าว

วรรณกรรมจีนโพ้นทะเลในอินโดนีเซียที่ได้รับอิทธิพลจากวรรณกรรมสี่ภาษาของจีนเริ่มต้นในช่วงทศวรรษที่ 1920-1930 เมื่อวงการวรรณกรรมในอินโดนีเซียตีพิมพ์ผลงานประพันธ์สมัยใหม่ของจีน บทกวีโบราณและพงศาวดารจีน ในช่วงนี้นักเขียนชาตินัซดินในอินโดนีเซียนิยมเขียนงานที่รำลึกถึงบ้านเกิดและ

ต่อต้านสงครามกับญี่ปุ่น บทกวีเป็นรูปแบบที่ได้รับความนิยมสูงสุด กวีนิพนธ์จีนสมัยใหม่ช่วงสี่พหุภาษาของนักเขียนจีนชื่อดังหลายคน เช่น หูซื่อ หลู่ชวี่น กั๋วมั่วรั่ว ดิงหลิง ปาจิน มีอิทธิพลต่อกวีนิพนธ์จีนโพ้นทะเลในอินโดนีเซียค่อนข้างมาก เมื่อเข้าสู่ทศวรรษ 1950 เป็นยุคทองของวรรณกรรมจีนโพ้นทะเลในอินโดนีเซีย เมื่อนักเขียนชาติพันธุ์จีนต่างพากันผลิตผลงานจำนวนมากและมีงานแปลวรรณกรรมจีนสมัยใหม่เป็นภาษาอินโดนีเซีย ผลงานประพันธ์ส่วนใหญ่สะท้อนสภาพชีวิตชาวจีนในอินโดนีเซียขณะนั้น และยังมีการแปลวรรณกรรมอินโดนีเซียเป็นภาษาจีนออกเผยแพร่ด้วย หลังจากปี 1965 กระแสวรรณกรรมจีนโพ้นทะเลกลับแผ่วลงสืบเนื่องจากนโยบายกีดกันจีนของทางการอินโดนีเซีย

ในช่วงทศวรรษที่ 1960 เมื่ออินโดนีเซียดำเนินนโยบายกีดกันจีน วงการวรรณกรรมจีนโพ้นทะเลในสิงคโปร์กลับให้การสนับสนุนนักเขียนชาติพันธุ์จีนในอินโดนีเซียให้มีพื้นที่ตีพิมพ์ผลงาน การแลกเปลี่ยนด้านวรรณกรรมจีนระหว่างสิงคโปร์กับอินโดนีเซียเป็นไปอย่างต่อเนื่อง แต่ในช่วงทศวรรษที่ 1990 เมื่อความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับอินโดนีเซียดีขึ้น รัฐบาลอินโดนีเซียผ่อนคลายนโยบายกีดกันจีน อนุญาตให้เปิดการเรียนการสอนภาษาจีนในมหาวิทยาลัยได้ การเรียนการสอนภาษาจีนพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว และยังอนุญาตให้ทีวีออกอากาศรายการภาษาจีนสนับสนุนให้วงการวรรณกรรมจีนโพ้นทะเลพัฒนาไปด้วย บทประพันธ์ของนักเขียนชาติพันธุ์จีนในอินโดนีเซียช่วงนี้ยึดรูปแบบสังคมนิยมและโรแมนติก รูปแบบการประพันธ์ที่ประสบความสำเร็จมากที่สุดคือ นวนิยายและบทกลอนสมัยใหม่ เนื้อหาเขียนหลากหลาย โดยเฉพาะการสะท้อนสังคมจีนในอินโดนีเซียที่เป็นสังคมการค้าการพาณิชย์ ประกอบกับปฏิสัมพันธ์กับวงการประพันธ์ของไต้หวันและฮ่องกงมากขึ้น ทำให้วรรณกรรมจีนกำลังภายในเข้าสู่อินโดนีเซียและเป็นที่ชื่นชอบของคนรุ่นใหม่

ประเทศฟิลิปปินส์เคยตกเป็นอาณานิคมของสเปนและอยู่ภายใต้อำนาจอิทธิพลของสหรัฐอเมริกามาเป็นเวลานาน คล้ายกับจีนตรงที่เคยเป็นเหยื่อของลัทธิล่าอาณานิคมในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง ดังนั้นปัญหาที่สองประเทศประสบคล้ายกันคือ พยายามหาหนทางรอดพ้นจากการถูกปกครองหรืออำนาจจักรวรรดินิยม

วรรณกรรมจีนประเภทปลุกใจรักชาติจึงเป็นวรรณกรรมที่เผยแพร่ในฟิลิปปินส์มากที่สุดและต่อเนื่องมายาวนาน นอกจากนั้น วรรณกรรมชนบทของจีนที่กล่าวถึงชีวิตเกษตรกรในชนบท กำเนิดในช่วงทศวรรษ 1960-1970 เป็นวรรณกรรมอีกประเภทที่มีอิทธิพลต่อวงการวรรณกรรมจีนโพ้นทะเลในฟิลิปปินส์ นักเขียนเชื้อสายจีนหลายคนพากันยึดแนวทางการเขียนนี้ สะท้อนให้เห็นความรักความผูกพันต่อบ้านเกิดเมืองนอนที่จากมา จากความรักและอาลัยมาตุภูมิเชื่อมโยงไปกับความผูกพันกับประเพณีวัฒนธรรมในบ้านเกิดที่ฝังลึกในจิตใจ ตลอดจนการแสวงหารากเหง้าของตนเอง เพื่อให้รู้สึกมีความมั่นคงในจิตใจและสามารถใช้ชีวิตท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรมในดินแดนใหม่ได้อย่างมั่นใจ

จู่จื่อซิงกับปิงซิน เป็นนักเขียนวรรณกรรมจีนสมัยใหม่ที่มีอิทธิพลต่อวงการวรรณกรรมจีนโพ้นทะเลในฟิลิปปินส์มากที่สุด ความเรียงร้อยแก้วเรื่อง “เบื้องหลัง” ของจู่จื่อซิงได้รับความนิยมมากในฟิลิปปินส์ ความเรียงบทนี้สะท้อนความรักและผูกพันระหว่างพ่อกับลูกชาย ในยุคที่แนวคิดหลักของการต่อต้านระบอบศักดินาหรือปิตาธิปไตยของวรรณกรรมสี่พฤษภาแพร่หลายในวงการวรรณกรรมจีนโพ้นทะเลแถบอาเซียนนั้น นักเขียนวรรณกรรมจีนสมัยใหม่หลายคนได้สร้างบุคลิกตัวละครเอกในนิยายที่ต่อต้านครอบครัวที่มีบิดาเป็นใหญ่ เพื่อแสดงให้เห็นการคัดค้านระบอบศักดินาที่ครอบงำสังคมจีนมาช้านาน แต่จู่จื่อซิง กลับเปลี่ยนบุคลิกของ “พ่อ” ที่เคยแต่ใช้ความรุนแรงในครอบครัว มาเป็นผู้ชายอ่อนโยนในบทความร้อยแก้วเรื่อง “เบื้องหลัง” ของเขา และกลับได้รับการตอบรับอย่างดีจากวงการวรรณกรรมจีนโพ้นทะเลในฟิลิปปินส์ ทำให้นักเขียนเชื้อสายจีนจำนวนมากเลียนแบบแนวทางการเขียนของเขา บรรยายความรู้สึกรักใคร่ผูกพันระหว่างพ่อกับลูก โดยเฉพาะนักเขียนหญิงที่ให้ความสำคัญต่อความรักของพ่อว่าไม่เป็นรองแม่ ลักษณะการเขียนมักบรรยายบุคลิกของพ่อธรรมดาๆ คนหนึ่ง และกล่าวถึงสิ่งละอันพันละน้อยที่แสดงความรักระหว่างพ่อกับลูก สิ่งที่น่าสังเกตประการหนึ่งคือ นักเขียนฟิลิปปินส์เชื้อสายจีนเหล่านี้มักมีบรรพบุรุษที่มาจากจีน การเขียนถึงเรื่องราวของบรรพบุรุษ แท้จริงคือการแสดงความรักและเคารพรูปแบบหนึ่ง และเป็นการบันทึกประวัติศาสตร์การอพยพของชาวจีนที่เดินทางมาตั้งถิ่นฐานในฟิลิปปินส์ด้วย ขณะเดียวกันชาวจีนที่

ออกนอกประเทศเหล่านี้มักมาแบบเสื่อผืนหมอนใบ การเขียนบรรยายเรื่องราวของชายธรรมดาๆ ไร้การศึกษาคนหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นการดิ้นรนเพื่อความอยู่รอดและคุณธรรมดีงามในครอบครัว ย่อมทำให้สังคมฟิลิปปินส์ยอมรับได้ง่าย

นอกจากนักเขียนฟิลิปปินส์เชื้อสายจีนจะชื่นชอบบทประพันธ์แสดงความรู้สึกผ่านระหว่างพ่อกับลูก งานเขียนเกี่ยวกับความรักความเมตตาของแม่ที่มีต่อลูกของ “ปิงชิน” นักเขียนชื่อดังของจีนอีกผู้หนึ่งก็ได้รับความนิยมไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน กล่าวกันว่าในยุคสี่พฤษภา นักเขียนหญิงจีนหลายคนมักเขียนงานที่ระบายความอัดอั้นต่อจารีตประเพณี การต่อสู้กับระบอบศักดินา หรือความว้าวุ่นใจสับสนในชีวิต แต่ปิงชินกลับตรงกันข้าม งานเขียนของเธอแสดงถึงภราดรภาพและความรักที่ยิ่งใหญ่เหนือกาลเวลาและยุคสมัย ทำให้ผลงานของปิงชินเป็นที่นิยมมากในต่างประเทศ เป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้นักเขียนฟิลิปปินส์เชื้อสายจีนให้การยอมรับบทประพันธ์ที่แสดงถึงความรักที่ยิ่งใหญ่ของเพศแม่และเลียนแบบแนวการเขียนของเธอ (Xie Xujie, 2008: 38)

วรรณกรรมจีนมีอิทธิพลต่อการกำเนิดของวรรณกรรมจีนโพ้นทะเลในเวียดนามเช่นกัน ในช่วงที่จีนยกเลิกการสอบเข้ารับราชการในปี 1919 นักวิชาการในเวียดนามที่ได้รับการศึกษาทั้งจากจีนและตะวันตกจำนวนมากยังคงนิยมอ่านหนังสือจีนโดยตรง Lin Mingxian (2013) กล่าวว่า งานเขียนที่เผยแพร่อุดมการณ์ทางการเมืองของนักคิดนักเขียนคนสำคัญของจีน เช่น คังโห้วเหว่ย เหลียงฉีเซา เหียนฟู ซึ่งนำเข้าเวียดนามแบบลับๆ จึงมีส่วนอย่างมากต่อการเผยแพร่แนวคิดปฏิรูปการเมืองให้แก่ปัญญาชนเวียดนามเชื้อสายจีนที่รักชาติ บทประพันธ์ของเหลียงฉีเซา นักเผยแพร่อุดมการณ์คนสำคัญของจีนมีอิทธิพลต่อการปลุกฝังแนวคิดปลดแอกเพื่อประชาธิปไตยมากที่สุดให้แก่นักเขียนเวียดนามหัวก้าวหน้า ทำให้ปัญญาชนเวียดนามก่อตั้งโรงเรียนเผยแพร่อุดมการณ์รักชาติและต่อต้านระบอบศักดินาที่ชื่อว่า “โรงเรียนฮานอยตงจิงอู่” (ภาษาเวียดนามคือ Đông Kinh Nghĩa Thục) (Xie Yongxin, 2014: 86) แต่โรงเรียนนี้อยู่ได้ไม่นานก็ถูกปิดไปพร้อมกับความพ่ายแพ้ของการเคลื่อนไหวเพื่อประชาธิปไตยแผนใหม่ในเวียดนามในช่วงปี ค.ศ. 1906-1908 เมื่อฝรั่งเศสเข้ายึดครองเวียดนาม และสั่งห้ามนำเข้าหนังสือภาษาจีน

ทำให้วรรณกรรมจีนที่เผยแพร่ในเวียดนามขาดช่วงไป ราวทศวรรษที่ 1940-1950 กระแสการเผยแพร่วรรณกรรมจีนสมัยใหม่ผนวกกับการเคลื่อนไหวสี่พฤษภาแพร่หลายในอาเซียน ทำให้ชาวเวียดนามได้สัมผัสวรรณกรรมจีนอีกครั้ง และเป็นหน่ออ่อนของการกำเนิดวรรณกรรมจีนโพ้นทะเลในเวียดนาม

วรรณกรรมจีนโพ้นทะเลในเวียดนามรุ่งเรืองสูงสุดในยุคทศวรรษที่ 1960-1970 นักเขียนรุ่นใหม่เพิ่มมากขึ้น นักเขียนชาติพันธุ์จีนในเวียดนามรวมตัวเป็นชมรมวรรณกรรมมากมาย กวีนิพนธ์เป็นรูปแบบงานประพันธ์ที่แพร่หลายมากที่สุดในการวรรณกรรมจีนโพ้นทะเลในเวียดนาม โดยเฉพาะยุคทศวรรษที่ 1960 บทกวีจีนในเวียดนามได้รับอิทธิพลโดยตรงจากวรรณกรรมสี่พฤษภาที่มีความเรียบง่าย ตรงไปตรงมา บทประพันธ์รูปแบบความเรียงร้อยแก้วก็เป็นอีกรูปแบบที่ได้รับความนิยม นักเขียนเวียดนามชาติพันธุ์จีนได้ใช้บทประพันธ์ประเภทนี้แสดงถึงอารมณ์ถวิลหาบ้านเกิด ห่วงใยผู้อ่อนแอ และอนุรักษนิยมประเพณีดั้งเดิม

ขณะเดียวกันพัฒนาการของวรรณกรรมจีนโพ้นทะเลในเวียดนามยังได้รับผลกระทบจากสงครามสูงมาก ในช่วงทศวรรษที่ 1970 เวียดนามดำเนินนโยบายกีดกันจีน ทำให้หนังสือพิมพ์จีนในเวียดนามที่เป็นแหล่งเผยแพร่วรรณกรรมจีนโพ้นทะเลปิดไปหลายฉบับ นักเขียนชาติพันธุ์จีนในเวียดนามส่วนใหญ่อพยพย้ายถิ่นการเมืองไปอยู่ต่างประเทศ วรรณกรรมจีนโพ้นทะเลประเภทบทกวีเป็นงานเขียนที่แสดงถึงอัตลักษณ์ใหม่ได้เด่นชัดที่สุดของเวียดนาม ด้วยการรับอิทธิพลกวีสมัยใหม่จากไต้หวันแทนที่วรรณกรรมสี่พฤษภาของจีน

สานสร้างอัตลักษณ์ใหม่

วรรณกรรมจีนโพ้นทะเลในอาเซียนยุคโลกาภิวัตน์

พัฒนาการของวรรณกรรมจีนโพ้นทะเลในอาเซียนแต่ละประเทศมีความต่างและความเหมือน และพยายามสร้างสรรค์อัตลักษณ์ใหม่เฉพาะตนในยุคโลกาภิวัตน์ เช่น วรรณกรรมจีนโพ้นทะเลของมาเลเซียได้รับอิทธิพลจากภาษามลายู

ส่วนวรรณกรรมจีนโพ้นทะเลในไทยรับอิทธิพลจากภาษาจีนแต่จีวหรือวรรณกรรมจีนโพ้นทะเลในฟิลิปปินส์รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมภาษาหมิ่นหนานแถบฮกเกี้ยน

หลังสงครามโลกครั้งที่สองยุติลง กระแสพัฒนาทิศทางวรรณกรรมจีนโพ้นทะเลแยกเป็นสองกระแส กล่าวคือ กระแสแรกสะท้อนเรื่องราวในท้องถิ่นและอีกกระแสคือ สะท้อนเรื่องราวความเป็นไปในจีน วิวาทะของเส้นทางวรรณกรรมจีนโพ้นทะเลสองกระแสรุนแรงที่สุดในมาเลเซีย เนื่องจากสาเหตุหลักสามประการคือ ประการแรก การแสดงจุดยืนในการเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อปลดแอกจากการเป็นอาณานิคมผ่านวรรณกรรม ประการที่สองคือ อิทธิพลของกระแสประชาธิปไตยใหม่ในจีนที่มีต่อนักเขียนจีนโพ้นทะเล และประการที่สามคือ ชาวจีนที่อยู่ในมาเลเซียและสิงคโปร์ขณะนั้นผูกพันกับบ้านเกิดเมืองนอนมาก (Zhuang Zhongqing, 2007: 10) แต่ภาวะเช่นนี้คลี่คลายลงเมื่อจีนสถาปนาประเทศเป็นสาธารณรัฐประชาชนจีนสำเร็จ ทำให้ชาวจีนในมาเลเซียพากันเดินทางกลับแผ่นดินใหญ่ และชาวจีนโพ้นทะเลทั่วโลกได้ซึมซับวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นจนกลายเป็นคนท้องถิ่นของแต่ละประเทศ ภาพการณ์ของวรรณกรรมจีนโพ้นทะเลสองทางเลือกข้างต้นก็ปรากฏในวงการวรรณกรรมจีนโพ้นทะเลในไทยเช่นกัน แต่วรรณกรรมจีนโพ้นทะเลในไทยเลือกที่ผสมผสานทั้งสองอย่างเข้าด้วยกัน กล่าวคือ เนื้อหาในวรรณกรรมจีนโพ้นทะเลของไทยมีทั้งที่สะท้อนเรื่องราวชาวจีนในไทยและขณะเดียวกันก็ยังสะท้อนความเป็นจีนด้วย ขณะที่ในอินโดนีเซียและฟิลิปปินส์แม้จะประสบปัญหาดังกล่าวอยู่บ้าง แต่ก็ไม่มีความขัดแย้งแต่อย่างใด นักเขียนชาวจีนโพ้นทะเลในอินโดนีเซียชื่นชมวิถีชีวิตชาวอินโดนีเซียแต่ก็แฝงความอาลัยผูกพันกับบ้านเกิดจีนแผ่นดินใหญ่ อย่างไรก็ตาม การสร้างสรรค์งานเขียนด้วยแนวทางสังคมนิยมของวรรณกรรมจีนโพ้นทะเลย่อมทำให้นักเขียนให้ความสนใจกับสภาพชีวิตตามความเป็นจริงในท้องถิ่นมากขึ้นเรื่อยๆ กล่าวได้ว่าช่วง 10 ปีหลังสงครามโลกครั้งที่สองยุติลง เป็นยุคทองของวรรณกรรมจีนโพ้นทะเลในอาเซียน ยุคนี้วรรณกรรมจีนโพ้นทะเลในบรูไนก็เริ่มกำเนิดขึ้น การเดินทางเพื่อให้เกิดการยอมรับวรรณกรรมจีนโพ้นทะเลในแต่ละประเทศปรากฏทั่วไปในแถบอาเซียน ปัญหาที่ละเอียดอ่อนคือ ความเป็นจีนกับความเป็นท้องถิ่นในวรรณกรรมจีนโพ้นทะเลเหล่านี้ วรรณกรรมจีนโพ้นทะเลในมาเลเซีย

พัฒนาจนได้รับการยอมรับด้วยการเลือกสะท้อนชีวิตชาวจีนในมาเลเซียเป็นหลัก โดยที่วรรณกรรมจีนโพ้นทะเลในไทยและฟิลิปปินส์ผ่านพ้นการหลอมรวมกับความเป็นท้องถิ่นอย่างราบรื่น และพัฒนาเป็นวรรณกรรมจีนโพ้นทะเลโฉมใหม่ในเวลาต่อมา

ปัญหาอีกประการหนึ่งของวรรณกรรมจีนโพ้นทะเลรูปแบบใหม่ในอาเซียน คือ การเลือกแนวการเขียนแบบสมัยใหม่หรือสมัยใหม่ ด้วยเหตุที่รับอิทธิพลจากวรรณกรรมสี่ภาษาของจีนอย่างเข้มข้น ทำให้วรรณกรรมจีนโพ้นทะเลในอาเซียนยึดแนวการเขียนที่สะท้อนปัญหาสังคมตามความเป็นจริงหรือแนวทางแบบสมัยใหม่มาโดยตลอด แต่วรรณกรรมจีนโพ้นทะเลรูปแบบใหม่ในไทยยังประสบปัญหาแนวทางการเขียนว่าจะยึดแนวทางระหว่าง “วรรณกรรมแนวอุดมการณ์รักชาติ” หรือ “วรรณกรรมมหาชน” ที่สะท้อนสภาพชีวิตชาวจีนในไทยตอนนั้น โดยกวีนิพนธ์แนวสมัยใหม่และนวนิยายยังเป็นรูปแบบงานประพันธ์หลักของวรรณกรรมจีนโพ้นทะเลในไทยขณะนั้น ส่วนวรรณกรรมจีนโพ้นทะเลในอินโดนีเซียเริ่มจากยึดแนวสมัยใหม่ในช่วงแรก ช่วงหลังได้เพิ่มแนวโรแมนติกเข้ามาด้วย และมีกลิ่นอายความเป็นท้องถิ่นของอินโดนีเซีย แต่วรรณกรรมจีนโพ้นทะเลในฟิลิปปินส์ยึดแนวสมัยใหม่เปลี่ยนแปลง ขณะที่แนวการเขียนแบบสมัยใหม่กลับเข้าสู่การวรรณกรรมจีนโพ้นทะเลในมาเลเซียแทนที่แนวการเขียนแบบสมัยใหม่หลังทศวรรษที่ 1960 เมื่อสังคมเปลี่ยนไป นักวิชาการวรรณกรรมเห็นว่ากระแสวรรณกรรมสมัยใหม่ทำให้วรรณกรรมจีนโพ้นทะเลในมาเลเซียมีชีวิตชีวา ความเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น

หลังสงครามโลกครั้งที่สองสงบลง ประเทศในอาเซียนต่างประสบปัญหาการแยกตัวเป็นเอกราช วรรณกรรมจีนโพ้นทะเลก็เผชิญกับปัญหาการเมืองเช่นนี้ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ประเทศในอาเซียนมีวิธีจัดการกับปัญหาทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมต่างกันออกไป ไทยและฟิลิปปินส์เลือกจัดการปัญหาการเมืองกับวรรณกรรมจีนโพ้นทะเลอย่างละมุนละม่อม แต่บางประเทศถือเป็นเรื่องละเอียดอ่อนทางการเมือง ดังเช่นอินโดนีเซียในช่วงทศวรรษที่ 1960-1970 ที่เลือกจัดการกับวรรณกรรมจีนโพ้นทะเลในประเทศอย่างเด็ดขาดด้วยการสั่งห้ามเขียนและห้ามอ่านหนังสือภาษาจีน รวมถึงการยึดและเผาหนังสือภาษาจีนที่ปรากฏในช่วงนั้น

อาจกล่าวได้ว่าการเลือกแนวการเขียนสมัยใหม่แบบพาฝันทำให้วรรณกรรมจีนโพ้นทะเลในอินโดนีเซียหลุดพ้นจากอิทธิพลของวรรณกรรมจีนและกระแสสำนึกนิยมที่เบาบางลง อีกทั้งเป็นการหลบหลีกปัญหาการเมืองที่ต้องเผชิญตอนนั้น

แนวการเขียนแบบสำนึกนิยมในวรรณกรรมจีนโพ้นทะเลที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาการเมืองในอาเซียนประสบผลสำเร็จมากในงานเขียนประเภทกวีนิพนธ์ แต่แนวการเขียนสมัยใหม่กลับแผ่วลงในช่วงปลายทศวรรษที่ 1970 เพราะผลงานแนวนี้ไม่ค่อยมีคุณภาพ ประกอบกับผู้อ่านวรรณกรรมจีนโพ้นทะเลก็ลดลงเรื่อยๆ แสดงให้เห็นว่าแนวการเขียนสมัยใหม่ไม่ได้ช่วยพัฒนาวรรณกรรมจีนโพ้นทะเล แต่การยึดแนวการเขียนแบบสำนึกนิยมดั้งเดิมกลับเป็นเสาหลักของวรรณกรรมจีนโพ้นทะเลในอาเซียน แนวการเขียนรูปแบบนี้ปรากฏให้เห็นเป็นความขัดแย้งอันซับซ้อนระหว่างความเป็นท้องถิ่น ความเป็นจีนและภาวะสมัยใหม่ในวรรณกรรมจีนโพ้นทะเล ขณะที่วรรณกรรมจีนโพ้นทะเลที่ยึดแนวการเขียนแบบสมัยใหม่ในที่สุดแล้วก็ต้องยืดยาวจนวัฒนธรรมเดิมเพื่อต่อยอดพัฒนาแนวการเขียน ทำให้เกิดปัญหาการยอมรับหรือสงสัยวัฒนธรรมจีนที่ปรากฏในวงการวรรณกรรมจีนโพ้นทะเลช่วงทศวรรษที่ 1980

วรรณกรรมจีนโพ้นทะเลหลังทศวรรษที่ 1980 เป็นยุคฟื้นตัว ประเทศแถบอาเซียนอยู่ในยุคเจริญรุ่งเรือง ทำให้วรรณกรรมประเภทนี้มีมากขึ้น นับแต่จีนปฏิรูปเปิดประเทศ ยิ่งทำให้การติดต่อไปมาหาสู่กับอาเซียนสะดวกรวดเร็ว วรรณกรรมจีนโพ้นทะเลเป็นอิสระจากจีนในด้านการเมืองอย่างสิ้นเชิง แต่ยังผูกพันในเชิงความคิดและวัฒนธรรมของจีน เมื่อก้าวสู่ศตวรรษใหม่วรรณกรรมจีนโพ้นทะเลมีความหลากหลายขึ้น และมีความหวังในการพัฒนาเนื่องจากการติดต่อแลกเปลี่ยนทางด้านวรรณกรรมระหว่างประเทศเพิ่มขึ้น ความรู้ด้านวัฒนธรรมพื้นเมืองจีนเข้มแข็งขึ้นเรื่อยๆ ประกอบกับการเรียนการสอนภาษาจีนที่ฟื้นตัวอย่างรวดเร็ว ช่วยบ่มเพาะผู้อ่านวรรณกรรมจีนโพ้นทะเลในอนาคต

บทสรุป

จากที่กล่าวมาข้างต้น ย่อมเห็นได้ว่าการเผยแพร่วรรณกรรมจีนยุคแรกในอาเซียนส่วนใหญ่เกิดจากจิตสำนึกผูกพันบ้านเกิดเมืองนอนของชาวจีนที่เดินทางลงใต้อพยพเข้าสู่ประเทศแถบอาเซียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งวรรณกรรมประเภทพงศาวดารของจีนที่ได้รับความนิยมสูง ผู้อพยพชาวจีนรุ่นแรกได้ช่วยกันแปลออกเผยแพร่อ่านต่อในหมู่ชาวจีน ต่อมาชาวจีนที่อพยพมาใหม่ได้นำอุดมการณ์ปฏิรูปวรรณกรรมสมัยใหม่สี่ประการและเนื้อหา รูปแบบของวรรณกรรมจีนเข้าสู่อาเซียน ทำให้วรรณกรรมจีนสมัยใหม่ยุคสี่ประการเป็นต้นธารกำเนิดของวรรณกรรมจีนโพ้นทะเลในประเทศแถบอาเซียน และวรรณกรรมจีนโพ้นทะเลเหล่านี้ได้พัฒนาสรรค์สร้างให้กลายเป็นวรรณกรรมที่มีอัตลักษณ์ต่างไปจากวรรณกรรมจีนแผ่นดินใหญ่ในยุคโลกาภิวัตน์

ในมุมมองของวรรณคดีเปรียบเทียบย่อมเห็นได้ว่าวรรณกรรมจีนมีอิทธิพลอย่างมากต่ออาเซียน ไม่ว่าจะเป็นรากร่วมวัฒนธรรมระหว่างวรรณกรรมเวียดนามกับวรรณกรรมจีน ด้วยเหตุผลทางประวัติศาสตร์ที่เป็นผืนแผ่นดินเดียวกันมาก่อน ทำให้ชาวเวียดนามสามารถใช้อักษรจีนในการสื่อสารถึงระดับต่างบทย่อยกันทั้งประเภทต่างๆ และรับเอาขนบกับรูปแบบงานประพันธ์ย่อยกรองของจีนมาใช้อย่างแพร่หลาย จนกล่าวได้ว่าประวัติวรรณกรรมเวียดนามกว่าครึ่งคือ การรับอิทธิพลองค์ประกอบวรรณกรรมจากจีน เช่น ตัวละคร เนื้อหา แนวคิด โครงเรื่อง ท่วงทำนอง การเขียน หรือวรรณกรรมจีนที่แตกไผ่แยกออกมาเป็นวรรณกรรมจีนโพ้นทะเล พัฒนาเป็นรูปแบบวรรณกรรมอีกประเภทหนึ่งที่ลงหลักปักฐานในแต่ละประเทศของอาเซียนด้วยการรับอิทธิพลแนวคิดการปฏิวัติวรรณกรรมสี่ประการของจีนที่สนับสนุนการต่อต้านระบอบศักดินา แสวงหาประชาธิปไตยและหลักการวิทยาศาสตร์ สอดคล้องกับบริบทโลกยุคจักรวรรดินิยมและยุคสมัยแสวงหาอุดมการณ์ทางการเมืองที่เหมาะสม ขณะที่โลกแยกเป็นสองขั้วขัดเจนยุคสงครามเย็น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของกุลเลนที่ว่า วรรณคดีข้ามชาติข้ามภาษาที่สัมพันธ์กันมาจากวัฒนธรรมเดียวกัน ขณะเดียวกันอิทธิพลวรรณกรรมจีนโบราณที่ส่งผ่านจาก

ผู้อพยพชาวจีนสู่ภูมิภาคอาเซียนในช่วงต้นอยู่ในรูปแบบวรรณกรรมมุขปาฐะหรือเรื่องเล่าโดยเฉพาะเรื่อง “สามก๊ก” ซึ่งเหมาะกับยุคสมัยและกลุ่มชาวจีนอพยพที่มีการศึกษาน้อย และวรรณกรรมจีนในรูปแบบวรรณกรรมแปลจากอดีตถึงปัจจุบันที่สานสัมพันธ์วรรณศิลป์ข้ามแผ่นดิน ช่วยให้ผู้อ่านในอาเซียนได้เข้าถึงวรรณกรรมจีนกันมากขึ้น และเป็นแรงบันดาลใจให้นักเขียนในแถบอาเซียนได้นำท่วงทำนองการเขียน เนื้อหาหรือวิธีการประพันธ์แบบจีนมาปรับใช้ สอดคล้องกับทฤษฎีวรรณกรรมของฮันส์ โรเบิร์ต เยาส์ ที่กล่าวถึงประเภทวรรณกรรมที่ได้รับความนิยมหรืออิทธิพลของวรรณกรรมประเภทนั้นในแต่ละยุคตามบริบทสังคมที่เปลี่ยนไป

References

- Boonkajorn, T. (2010). *Duai sang hang wankadee priebtiaab*. (In Thai). [The light of comparative Literature]. Bangkok: Center For Literary Studies, Faculty of Arts, Chulalongkorn University.
- _____. (2012). *Wannagram Asian sai sampan lai sodtri withi ruam bot suksa wannagram Asian sib chat*. (In Thai). [Asian literature: The study of 10 countries' Asian literature by feminsim approach]. Bangkok: Center for Literary Studies, Faculty of Arts, Chulalongkorn University.
- Fan Yatun. (1994). *Zhongguo wenxue zai dongnanya wenzhang*. (In Chinese). [Articles of Chinese literature in South-East Asia]. Guangzhou: Jinan University.
- Jin Jin. (2010). *Zhongguo xiandai wenxue yu ma hua huawen wenxue de gaunxi*. (In Chinese). [The relationship between modern Chinese literature and overseas Chinese literature in Malaysia]. *Journal of Nankai University*, 26(1), 75-85.
- Lin Mingxian. (2013). *Zhongguo ren dui yuenan huawen wenxue de rentong*. (In Chinese). [The acceptance of Chinese people in overseas Chinese literature in Vietnam]. *Chinese Literature*, 28(2), 102-106.
- Rao Pengzi. (1999). *Zhongguo wenxue zai dongnanya*. (In Chinese). [Chinese literature in South-East Asia]. Guangzhou: Jinan University.
- Xie Xujie, Yu Le. (2008). *Bing xin zuopin zhong de muqin xingxiang dui fei hua wenxue de yingxiang*. (In Chinese). [The influence of mother role in Bing Xin literary works in overseas Chinese literature of Philippine]. *Journal of Xiaogan*, 27(6), 38-40.

- Xie Yongxin. (2014). *Lun yuenan huawen wenxue de chuangzuo chengjiu*. (In Chinese). [The achievements of overseas Chinese literature in Vietnam]. **Chinese Literature**, 29(1), 86-89.
- Zhang Changhong. (2008). *Tai hua xin wenxue de licheng xin tan*. (In Chinese). [New concepts of Thailand's overseas Chinese literature]. **Journal of Nanyang Research**, 34(1), 20-23.
- Zhao Ping. (2010). *Tai hua xin wenxue yanjiu yu zuopin fenxi*. (In Chinese). [The study of Thai-Chinese literature and the works analysis]. Bangkok: Thai Alumni Association of China's Universities.
- Zhou Ning. (2001). *Xin ma huawen wenxue*. (In Chinese). [Overseas Chinese literature in Singapore and Malaysia]. **Literature and Arts Criticism**, 15(1), 113-120.
- Zhuang Zhongqing. (2007). *Dongnanya zhongguo wenxue shi*. (In Chinese). [The history of Chinese literature in South-East Asia.]. Beijing: Renmin Wenxue Press.
- Shi Jianping. (2011). *Taoyou yu ma hua huawen wenxue*. (In Chinese). [Taoyou and overseas Chinese literature in Malaysia]. **Chenzhou**, 11(1), 14-18.